

Barbara Fatyga

Katedra Metod Badania Kultury ISNS UW

PUSTE SŁOWA

(O czym mówią ślubowania i przysięgi akademickie)¹

UWAGI WSTĘPNE

Ciągle jeszcze dość powszechnie uważa się, iż spoiwem i regulatorem zachowań pracowników nauki, a zwłaszcza ludzi prawdziwie uczonych, winna być m.in. tradycja. Czy jednak jest to tradycja rozumiana jako odziedziczony monolit („przedmiotowa” wg znanego podziału Jerzego Szackiego), czy raczej „na nowo wynaleziona”². Nawet jeśli w gruncie rzeczy nie ceni się jej, to się ją *jakoś* praktykuje. Czym są wszakże takie praktyki? Jednym z ważnych elementów tej tradycji są uroczystości przyjęcia kolejnych osób i grup do *społeczności* czy też *wspólnot akademickich* (jak się je nazywa, por. niżej) w kolejnych *kręgach wtajemniczenia*, którym to aktom towarzyszą: ślubowanie studenckie, ślubowanie doktoranckie, (*nota bene* w zasadzie nie różniące się od poprzedniego – por. niżej), oraz przysięga doktorska³. Przy okazji warto wyjaśnić samo słowo „rota”, często tu używane. W „Słowniku Etymologicznym Języka Polskiego” znajdziemy: „Rota, ‘przysięga przed sądem’; woźny przedpowiadał, strona powtarzała bez myłki (myłka pociągała przegraną).” (podkreśl. – BF).⁴ W późniejszym słowniku „Rota” to tyle, co „formuła (przysięgi)”⁵.

Przypuszczam, że wiele osób sądzi (podobnie jak ja, dopóki tego nie sprawdziłam), iż roty ślubowań i przysięg są jednolite (w zasadzie, iż są to dwie roty: dla studentów i dla doktorantów). Jak się okazało, nic bardziej mylnego. Ponadto, starszym pracownikom

¹ Niniejszy tekst rozwija jeden z wątków wykładu pod tytułem „Kim jest dzisiaj Mistrz?”, który wygłosiłam w 2016 r., w trakcie obchodów 200-lecia Uniwersytetu Warszawskiego. Pisany był w lipcu 2018 r., czyli tuż przed wejściem w życie nowej ustawy o szkolnictwie wyższym, więc niektóre kwestie mogą za niedługo mieć walor jedynie historyczny.

² Por.: Jerzy Szacki, Trzy pojęcia tradycji (w:) „Przegląd filozoficzno-literacki”, nr 3-4, 2007, dostępny też pod adresem: <http://pfl.uw.edu.pl/index.php/pfl/article/view/871> (dostęp 30.07.2018) oraz Eric Hobsbawm, Terrence Ranger *Tradycja wynaleziona*, Kraków: Wyd. UJ, 2008.

³ Kuriozalna (moim zdaniem) uroczystość *odnowienia doktoratu* po 50 latach od nadania tego stopnia, sądząc z opisów nie zawiera elementu sprawdzenia czy *odnawiający się* doktor dotrzymał przysięgi, którą składał, gdy go otrzymywał. Jeżeli jest to sprawdzane to chyba w ramach procedur przygotowawczych do tej wątpliwej uroczystości.

⁴ Aleksander Brückner, *Słownik Etymologiczny Języka Polskiego*, Kraków: wyd. Michał Arct, Zakłady Wydawnicze. Spółka ak., bd, s. 463. Definicja ta sama w sobie otwiera interesujące możliwości interpretacyjne.

⁵ *Podręczny Słownik Języka Polskiego*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1957, s. 288 (fotooffsetowe wydanie Michała Arcta z 1939 r.).

naukowo-dydaktycznym zapewne nie przychodzi do głowy pytanie, ile razy immatrykulowany jest student w trójstopniowym systemie szkolnictwa wyższego? Odpowiedź na nie uzyskałam z sekretariatu studiów w moim Instytucie: *de facto* dzieje się to trzy razy. W Instytucie Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego studenci studiów licencjackich przechodzą uroczystą immatrykulację, zaś studiów magisterskich i doktoranckich - podpisują, po prostu, rotę ślubowania (bez uroczystości)⁶. Co ciekawe, w obecnej kadencji władz Instytutu studenci studiów doktoranckich składają ślubowanie odczytane im przez kierowniczkę tych studiów w trakcie spotkania informacyjnego, w obecności sekretarki. Kolejne pytania są raczej do etyka niż socjologa: w takim razie jaką ważność (wartość i znaczenie) ma każde poprzednie ślubowanie?⁷ Jaki mają okres ważności, trwałości, by nie rzec *przydatności do spożycia*?

Czas na główną hipotezę niniejszego tekstu, sugerowaną przez tytuł: uroczyste i ważne słowa ślubowań i przysięg są takimi tylko pozornie, bowiem są *wyplukane* ze znaczeń i wartości albo przez inflację i dewaluację, albo śmieszoną niezgrabność i mieszanie porządków akademickiego *sacrum* i biurokratycznego, a nawet politycznego *profanum*, albo ze względu na wszystkie te elementy. Ponieważ jednak wszelkie życie społeczne nie znosi próżni, warto zapytać co zastępuje *wyplukane* treści? Czy to, co wlewa się w puste formy słowne jest poddawane refleksji przez nadawców i odbiorców tych komunikatów? Aby spróbować, przynajmniej prowizorycznie, dowieść postawionej wyżej hipotezy⁸ i odpowiedzieć, chociaż częściowo, na powyższe pytania zestawiałam i poddałam wstępnej analizie uroczyste teksty ślubowań studenckich i doktoranckich wygłaszanych podczas immatrykulacji (lub podpisywanych w sekretariatach jako *jeszcze jeden papierek*) oraz teksty przysięg doktorskich. *Nota bene* podpisywanie ślubowania w sekretariacie ewidentnie odbiera temu aktowi jego pierwotne znaczenie. Nie skupia uwagi tzw. *wspólnoty akademickiej* na

⁶ Zająłam się rotami dostępnymi w Internecie, a tam osobnych ślubowań licencjackich i magisterskich nie znalazłam. W roczniku magisterskiej (ISNS UW) powtórzony jest tekst ślubowania licencjackiego, uzupełniony o „datę” i „podpis”, por. też niżej tabela 1. Jednakże, biorąc pod uwagę z jednej strony, charakter uczelnianej twórczości w tym zakresie, o czym niżej; zaś z drugiej, biurokratyczny bezwład, trudno zakładać, że wszędzie i zawsze jest tak samo. W Regulaminie Studiów UW (rozdział II, § 9) stwierdza się jedynie: „Osoba przyjęta na studia nabywa prawa studenta z chwilą immatrykulacji i złożenia ślubowania. Złożenie ślubowania osoba przyjęta na studia potwierdza na piśmie.”, por. <http://monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/2440/M.2015.71.U.351.pdf> (dostęp 30.07.2018)

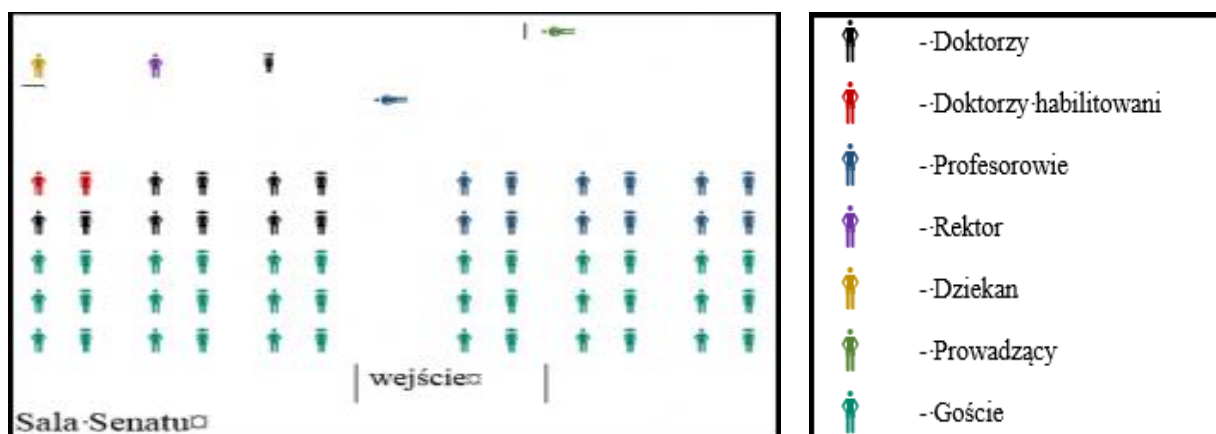
⁷ Za zwrócenie mi uwagi na ten *pikantny szczegół* dziękuję dr hab. Magdalenie Dudkiewicz.

⁸ W zasadzie celem jest wstępne empiryczne potwierdzenie tej hipotezy.

kandydacie, a sekretarkę, działającą na ogół w stanie rozproszonej uwagi, (przy całym szacunku dla jej pracy) trudno uznać za mistrzynię akademickiej ceremonii.

Roty zebrałam – nie bez trudności, o czym niżej – ze stron internetowych polskich uniwersytetów oraz – z uwagi na Osobę Jubilata – ze strony Akademii Górniczo-Hutniczej. Nie jest wcale łatwo je znaleźć na stronach uczelni, np. w statucie Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie powinna być (?) rota przysięgi doktorskiej, jest tylko tekst immatrykulacyjny oraz uwaga, że uroczystości uniwersyteckie nawiązują do tradycji akademickich, a ich formę określa senat. Jest *za to* dość szczegółowy opis uroczystej promocji doktorów, zilustrowany – dodajmy - w sposób nieco makabryczny (por. rys.1).

Rys.1. Porządek w Sali Senatu UW podczas promocji doktorskich i habilitacyjnych.

Źródło: <http://studiadoktoranckie.uw.edu.pl/doktoraty/promocje-doktorskie/przebieg-uroczystosci> (dostęp: 30.07.2018).

Na oficjalnych stronach wielu innych uniwersytetów również nie znalazłam tekstu ślubowania doktorskiego; (na wrocławskiej nie było nawet statutu uczelni⁹); zaś teksty ślubowań studenckich i doktoranckich zawarte w statutach, jak i same statuty, łatwiej można znaleźć przez Biuletyn Informacji Publicznej (BIP), niż na oficjalnych stronach uczelni.

Co więcej, język rot nie zawsze jest zgodny z regułami poprawnej polszczyzny, por. niżej. Często redakcja i edycja są bardzo niechlujne; nie tylko zdarzają się literówki, ale i – szczególnie w tym wypadku przykre – zainfekowanie tradycyjnie podniosłego słownictwa rot różnymi odmianami nowomowy lub specyficznego języka biurokracji uczelnianej.

⁹ Statut znalazłam pod adresem: <http://bip.uni.wroc.pl/188/statut-uniwersytetu-wroclawskiego.html> (dostęp: 30.07.2018).

Można przyjąć, wg mnie, że wskazuje to na dość przypadkowe ich autorstwo oraz lekceważenie tych – wydawałoby się - ważnych treści.

Pełna analiza rot przysięg i ślubowań wymagałaby uwzględnienia kontekstów, takich jak np.: zapisy statutowe, regulaminowe, kodeksowe¹⁰, dokumentacje przebiegu uroczystości i wreszcie wyniki badań praktyk akademickich odnoszących się do poszczególnych sformułowań (że warto się nimi zająć zasygnalizowałam wyżej). Tymczasem niniejszy tekst ma na celu raczej zwrócenie uwagi na pewne zjawisko życia naukowego niż jego wyczerpujące studium. Tym bardziej, że o ile materiał empiryczny dotyczący ślubowań studenckich i doktoranckich jest kompletny w założonej próbkę (uniwersytety), o tyle przysięg doktorskich zdołałam odkryć tylko sześć, (w tym tylko jedną po łacinie), więc nie mogłam ich poddać nawet tak pomyślanej analizie, jak poniżej przedstawiona na przykładzie tekstów immatrykulacyjnych.

RELACJA MISTRZ-UCZEŃ

Zacznę od pewnej znamiennej tautologii obrazującej jak tytułowe *puste słowa* wciskają się w akademicki dyskurs m.in. dzięki walce o studenta i *sui generis* strategiom marketingowym mającym na celu jego przyciągnięcie. Na stronie Uniwersytetu SWPS, w serwisie dla doktorantów, pod hasłem „Współpraca mistrz – uczeń”, znalazłam taki oto opis: „Doktoranci mają bezpośredni kontakt z prowadzącymi. Już na etapie rekrutacji mogą spotkać się z potencjalnymi promotorami, by porozmawiać o swoich zainteresowaniach badawczych. Współpraca z opiekunami naukowymi oparta jest na relacji mistrz–uczeń, co gwarantuje indywidualne podejście do każdego doktoranta, szacunek i otwartość.”¹¹ Oczywisty fakt, że doktorant ma ze swoim promotorem lub opiekunem *bezpośredni kontakt* tu jest podawany jako wyjątkowa zaleta, podobnie jak rozmowa *o zainteresowaniach*. Kandydat mógłby też oczekiwać nieco szerszego wyjaśnienia na czym relacja mistrz-uczeń ma polegać, nie mówiąc o tym czy w kwestiach: *indywidualnego podejścia, szacunku i otwartości* ma być ona symetryczna (zobowiązanie) czy też jednostronna (wymaganie, a jeśli tak, to do której ze stron skierowane). Wreszcie *gwarancja* udzielona *każdemu doktorantowi* wydaje się udzielona na wyrost: co bowiem, gdy okaże się, iż doktorant się *nie nadaje*? Czy to nie mistrz

¹⁰ Por. np.: Kodeks etyki doktoranta

http://www.krd.ogicom.pl/include/user_file/Rumianek_pliki/Kodeks%20etyki%20doktoranta/Kodeks%20etyki%20doktoranta.pdf (dostęp: 30.07.2018)

¹¹ <https://www.swps.pl/oferta/warszawa/studia-doktoranckie/socjologia> (dostęp: 30.07.2018).

o tym zadecyduje jako pierwszy? Przypomnijmy więc, że tradycyjnie rozumiana relacja mistrz-uczeń zakłada strukturalną nierówność i przewagę mistrza nad uczniem (przynajmniej pod pewnymi względami, takimi jak np.: zasób wiedzy czy autorytet w sensie Weberowskim)¹². W partnerskim modelu nauczania, do którego świetnie pasuje rzymska zasada *do ut des (daję abyś dał)*, przewaga ta jest co najmniej dwuznaczna lub niekonieczna¹³. Jest też problematyczna jeśli mistrzowie (a przynajmniej humaniści) chcą dotrzymywać kroku współczesności. Sama wiedzę o możliwościach jakie daje Internet i informatyzacja narzędzi badawczych zawdzięczam wyłącznie moim Studentom i najmłodszym współpracownikom. Z drugiej strony: konia z rzędem temu, kto na oficjalnych stronach polskich uniwersytetów znajdzie opis modelu *wspólnoty akademickiej*, np. jako pokoleń uczących się od siebie nawzajem. Niepokojąco w tym kontekście i w odniesieniu do faktycznej już dzisiaj kultury prefiguratywnej, (w której starsi muszą się uczyć od młodszych) brzmią słowa Margaret Mead: „Wszyscy ludzie, gdziekolwiek się znajdują i skądkolwiek przychodzą do teraźniejszości, są emigrantami wkraczającymi w nową erę – jedni jako uciekinierzy, inni jako deportowani¹⁴ (podkreśl. – BF). Tymczasem *mistrzowie*, namaszczeni przez instytucje, przyjmują coraz dziwniejsze ślubowania i przysięgi.

ŚLUBOWANIE STUDENCKIE I DOKTORANCKIE – CHARAKTERYSTYKA MATERIAŁU EMPIRYCZNEGO

Jak już wspomniałam, ślubowania z okazji „przyjęcia w poczet”¹⁵ studentów lub doktorantów w większości przypadków bardzo niewiele się od siebie różnią, co najwyżej nazwa „student” jest zastąpiona nazwą „doktorant” i (rzadko) wskazane są obowiązki dydaktyczne doktoranta. W tabeli 1 zestawiałam teksty ślubowań studenckich i doktoranckich ze wszystkich polskich uniwersytetów (oraz AGH)¹⁶.

¹² Max Weber, Typy panowania (w:) tegoż, *Gospodarka i społeczeństwo*, Warszawa: PWN, 2002, ss.158-160.

¹³ W modelu nierówności relacji wymiana między mistrzem a uczniem nijak nie może być całkowicie ekwiwalentna; w procesie wymiany mistrz za wiedzę i doświadczenie oraz czas dostaje od ucznia – jak dobrze pójdzie – wdzięczność i szacunek, od trzeciego partnera tej interakcji (czyli uczelni) w wypadku ISNS UW: 3,5 tys. zł za wypromowanie doktora oraz 90 godzin do pensum rocznie za prowadzenie 3 i więcej doktorantów. Daje to *warunkowy zwrot nakładu* w wysokości 700 zł rocznie, 58,33 zł miesięcznie. W przeliczeniu na samo prowadzenie regularnego seminarium doktoranckiego (60 godzin rocznie) okazuje się, iż godzina pracy profesora z doktorantami ma wartość 0,97 groszy, a wszystkie działania promotora na rzecz doktoranta mają wartość 0,65 groszy za godzinę.

¹⁴ Margaret Mead, *Kultura i tożsamość*, Warszawa: PWN, 2000, s. 103.

¹⁵ Ciekawe, że „poczet” u cytowanego już Brücknera nie występuje, podobnie jak w Encyklopedii Staropolskiej Zygmunta Glogera. Wg innego źródła wyjaśnienie tego słowa jest następujące: „(...) w polskich wojskach zaciężnych (...) zastęp żołnierzy dostarczony przez towarzysza (zwanego dziesiętnikiem) i pełniący z nim służbę w chorągwi, por. *Leksykon PWN*, Warszawa: PWN, 1972, s. 901.

¹⁶ Próbką nie obejmuje „Uniwersytetów” nieszczęśliwie przemianowanych z politechnik czy innych szkół wyższych.

Tabela 1. Zestawienie tekstów ślubowań studenckich i doktoranckich.

Uniwersytety i AGH	Elementy ślubowania		
	Po pierwsze	Po drugie	Po trzecie
Adama Mickiewicza	Rozpoczynając studia doktoranckie, składam uroczyste przyrzeczenie umacniania i rozwijania najlepszych tradycji <i>universitatis</i> i ślubuję: – uznając prawdę za wartość najwyższą – rzetelnie, uczciwie i systematycznie zdobywać wiedzę, odważnie poszerzając horyzonty współczesnej nauki;	nabyty potencjał wiedzy wykorzystać dla doskonalenia umiejętności, aby w najlepszej wierze i zgodnie z sumieniem służyć polskiemu społeczeństwu oraz innym narodom hołdującym idei dobra ogólnego;	szanować prawa zwierzchności akademickiej oraz respektować dorobek, tradycję i obyczaje naszego Uniwersytetu; – szanować podmiotowość nauczanych studentów i wolę krzewienia wiedzy wedle standardów współczesnej edukacji europejskiej; – kierować się dobrem akademickiej wspólnoty, wystrzegając się działań nieetycznych ¹⁷ .
Akademia Górniczo-Hutnicza	Ślubuję uroczyście, że jako doktorant Akademii Górniczo-Hutniczej, będę systematycznie i pilnie zdobywać wiedzę, rzetelnie prowadzić badania naukowe,	dbać o dobre imię Uczelni	i zachowywać postawę godną doktoranta i świadomego obywatela swojego kraju. ¹⁸
Białostocki	Ślubuję uroczyście, że będę z najwyższą starannością prowadzić badania naukowe i wypełniać obowiązki dydaktyczne,	wytrwale dążyć do rozwoju własnej osobowości,	szanować prawa i obyczaje akademickie oraz całym swoim postępowaniem dbać o godność i honor doktoranta Uniwersytetu w Białymstoku ¹⁹
Gdański	Przyjmując godność doktoranta Uniwersytetu Gdańskiego, ślubuję zdobywać wiedzę i postępować w mądrości, by służyć ludziom gdziekolwiek będę.	Ojczyźnie mojej, moim nauczycielom i kolegom, najbliższym swoim i sobie przyrzekam wierność ideałom humanizmu i tradycjom tolerancji oraz prawości postępowania, odwagę, pracowitość, dociekliwość w zgłębianiu nauki i w dążeniu do prawdy.	Uznając prawa zwierzchności akademickiej i obyczaje społeczności uniwersyteckiej – z wolą sprostania moim obowiązkom – przystępuję do wspólnoty budujących godność tej Uczelni i godność stanu akademickiego ²⁰ .
Jagielloński	Świadom wielkich tradycji i zasług Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz obowiązków członka społeczności akademickiej ślubuję uroczyście: – dążyć do prawdy, podstawy wszelkiej nauki; – zdobywać wytrwale wiedzę i umiejętności z pożytkiem dla Ojczyzny; – z najwyższą starannością realizować pracę naukową;	przestrzegać norm, zasad współżycia i zwyczajów uniwersyteckich oraz spełniać obowiązki dydaktyczne;	– dbać o dobre imię Uniwersytetu i godność doktoranta. ²¹
Jana Kochanowskiego	Podjmując studia w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach, uroczyście ślubuję: wytrwale zdobywać wiedzę i umiejętności	oraz rozwijać własną osobowość dla dobra Rzeczypospolitej Polskiej, poznawać prawdę o człowieku, jego obowiązkach wobec społeczeństwa i środowiska	dbać o godność studenta i dobre imię Uniwersytetu ²²

¹⁷ https://pracownicy.amu.edu.pl/_data/assets/pdf_file/0009/342945/statut.pdf (dostęp: 30.07.2018).

¹⁸ www.agh.edu.pl/fileadmin/default/templates/images/dokumenty/misja_statut_strategia/Statut_AGH_29_03_2017_ (dostęp: 30.07.2018)

¹⁹ <file:///C:/Users/1325337/Desktop/Obwieszczenie%20nr%201%20z%202017.pdf> (dostęp: 30.07.2018).

²⁰ https://historia.ug.edu.pl/komunikaty/68450/slubowanie_studenta (dostęp: 30.07.2018).

²¹ http://www.bip.uj.edu.pl/documents/1384597/3171038/Statut_UJ_ost_zm_27.09.2017.pdf (dostęp: 30.07.2018)

²² http://www.ujk.edu.pl/bip/files/uchwaly2015/Uchwala0322015_statut-ujk.pdf (dostęp: 30.07.2018)

Uniwersytety i AGH	Elementy ślubowania		
	Po pierwsze	Po drugie	Po trzecie
Kardynała Stefana Wyszyńskiego	Stając się członkiem społeczności Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie ślubuję uroczyście: - wytrwale zdobywać wiedzę, umiejętności oraz rozwijać swoją osobowość,- rzetelnie dociekać prawdy, głosić ją oraz dawać jej świadectwo swoim postępowaniem,	- cenić wartości ogólnoludzkie (i chrześcijańskie),	- przestrzegać w życiu akademickim zasad życzliwości oraz tolerancji światopoglądowej,- darzyć szacunkiem nauczycieli akademickich i innych pracowników Uniwersytetu, - przestrzegać przepisów obowiązujących w Uniwersytecie, - dbać o godność i honor studenta oraz dobre imię Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego". (Ślubujący może dodać: Tak mi dopomóż Bóg). ²³
KUL	Jako student Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II będę sumiennie wypełniać swoje obowiązki, by rzetelnie przygotować się do pracy dla dobra Kościoła i Ojczyzny.	Kierując się zasadami moralności chrześcijańskiej, będę strzec godności studenta i dbać o dobre imię Uczelni, a także przestrzegać wszelkich zarządzeń jej władz. Tak mi dopomóż Bóg. (...) Osoby innych niż katolickie wyznań lub religii lub osoby niewyznające żadnej wiary religijnej mogą w rocie ślubowania pominąć słowa: Kościoła oraz Tak mi dopomóż Bóg ²⁴ .	
Łódzki	Świadomy obowiązków obywatela Rzeczypospolitej Polskiej oraz wielowiekowych tradycji akademickich, ślubuję uroczyście: - zdobywać wytrwale wiedzę i umiejętności, przygotowując się do pracy dla dobra Ojczyzny,	- dbać o godność studenta i o dobre imię Uniwersytetu Łódzkiego – samorządnej wspólnoty poszukującej prawdy na zasadach wolności nauki i poszanowania odrębności światopoglądowych,	przestrzegać zasad współzycia koleżeńskiego i przepisów obowiązujących w Uczelni. ²⁵
Marii Curie-Skłodowskiej	Wstępując do społeczności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, pomny ideałów i tradycji akademickich, świadomy praw i obowiązków obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, ślubuję uroczyście: zdobywać wytrwale wiedzę i umiejętności przygotowując się do pracy dla dobra Ojczyzny,	dbać o godność studenta i dobre imię mojego Uniwersytetu, odnosić się z szacunkiem do pracowników Uniwersytetu i przestrzegać zasad współzycia koleżeńskiego, przestrzegać zasad honoru i zwyczajów akademickich oraz przepisów obowiązujących w Uniwersytecie ²⁶ .	
Mikołaja Kopernika	Podjmując studia w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika i stając się członkiem społeczności akademickiej ślubuję uroczyście: – rzetelnie zdobywać wiedzę i umiejętności	– szanować prawa i obyczaje akademickie, – całym swoim postępowaniem dbać o dobre imię Uniwersytetu i godność studenta oraz osób trzecich,	– przestrzegać zasad współzycia koleżeńskiego i przepisów obowiązujących w Uniwersytecie. ²⁷

²³ https://uksw.edu.pl/images/artykuly/universytet/statut/1515139193_o-1-2018.pdf (dostęp: 30.07.2018).

²⁴ <http://bip.kul.lublin.pl/files/90/bip/Statu-KUL-2011.pdf> (dostęp: 30.07.2018).

²⁵ <http://www.geo.uni.lodz.pl/materialy-do-pobrania/przepisy/statut-universytetu.pdf> (dostęp: 30.07.2018).

²⁶ <https://www.umcs.pl/pl/statut-umcs,2457,statut-umcs-uchwalony-na-posiedzeniu-senatu-w-dniu-14-czerwca-2006-r,2590.chtm> (dostęp: 30.07.2018).

²⁷ <https://www.umk.pl/uczelnia/dokumenty/statut/Statut UMK.pdf> (dostęp: 30.07.2018).

Uniwersytety i AGH	Elementy ślubowania		
	Po pierwsze	Po drugie	Po trzecie
Opolski	Ślubuję uroczyście: • stale pogłębiać swą wiedzę i poszerzać zakres swych umiejętności zawodowych; • nieustannie dociekać prawdy, dawać jej świadectwo w mowie, na piśmie i w swym postępowaniu oraz nieść odpowiedzialność za jej głoszenie;	stosować się do zasad etycznych obowiązujących doktoranta;	• stosować się do postanowień statutu i regulaminu studiów doktoranckich, przestrzegać zasad współżycia społeczności akademickiej Uniwersytetu Opolskiego i dbać o jego dobre imię. ²⁸
Rzeszowski	Ślubuję uroczyście, że będę wytrwale dążyć do zdobywania wiedzy, umiejętności i rozwoju osobowości	szanować prawa i obyczaje akademickie	oraz całym swym postępowaniem dbać o godność i honor doktoranta Uniwersytetu Rzeszowskiego. ²⁹
Szczeciński	Wstępując do wspólnoty akademickiej Uniwersytetu Szczecińskiego, ślubuję uroczyście: niestrudzenie dążyć do prawdy, podstawy wszelkiej nauki, sumiennie zdobywać wiedzę, by dobrze służyć ludziom i Ojczyźnie,	dbać o godność doktoranta i dobre imię mojej uczelni, postępować uczciwie, w duchu tolerancji i wzajemnego szacunku,	przestrzegać prawa i zwyczajów uniwersyteckich ³⁰ .
Śląski	Ślubuję uroczyście, że będę wytrwale dążyć do zdobywania wiedzy i rozwoju własnej osobowości	odnosić się z szacunkiem do władz uczelni i wszystkich członków jej społeczności, szanować prawa i obyczaje akademickie	oraz dbać o godność i honor studenta Uniwersytetu Śląskiego ³¹ .
Warmińsko-mazurski	Rozpoczynając studia doktoranckie ślubuję: - rzetelnie wykonywać obowiązki doktoranta, - dbać o dobre imię uczelni,	być wiernym ideałom humanizmu,	- zdobytą wiedzę służyć mojej Ojczyźnie”, - (można dodać „Tak mi dopomóż Bóg”) (! - BF). ³²
Warszawski	Ślubuję uroczyście, że będę wytrwale dążyć do zdobywania wiedzy i rozwoju własnej osobowości,	szanować prawa i obyczaje akademickie	oraz całym swym postępowaniem dbać o godność i honor studenta Uniwersytetu Warszawskiego ³³
Wrocławski	Wstępując do wspólnoty akademickiej Uniwersytetu Wrocławskiego ślubuję uroczyście: - zdobywać wiedzę i umiejętności	- postępować zgodnie z prawem, tradycją i dobrymi obyczajami akademickimi,	dbać o dobre imię Uniwersytetu Wrocławskiego i godność studenta (doktoranta) ³⁴ .
Zielonogórski	Ślubuję uroczyście, że będę wytrwale dążyć do zdobycia wiedzy i rozwoju własnej osobowości,	odnosić się z szacunkiem do władz uczelni i wszystkich członków jej społeczności, szanować prawa i obyczaje akademickie	oraz całym swym postępowaniem zaświadczać o godności i honorze doktoranta Uniwersytetu Zielonogórskiego ³⁵

Źródło: strony internetowe podane w przypisach, oprac. własne.

Już po pierwszej lekturze można odnieść wrażenie, że przytoczonych 19 rot ślubowań różni się między sobą pewnymi znanymi szczegółami. Pierwsza lektura dostarcza również

²⁸ <http://www.uni.opole.pl/page/685/statut-uniwersytetu-opolskiego> (dostęp: 30.07.2018).

²⁹ <http://www.ur.edu.pl/uniwersytet/uczelnia/statut/studia-i-studenci-uniwersytetu> (dostęp: 30.07.2018).

³⁰ http://monitor.usz.edu.pl/status-uniwersytetu-szczecinskiego/#_Toc476774448 (dostęp: 30.07.2018).

³¹ <http://bip.us.edu.pl/rozdzial-xx-studenci-i-doktoranci> (dostęp: 30.07.2018).

³² <http://bip.uwm.edu.pl/node/129> (dostęp: 30.07.2018).

³³ <http://monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/2520/M.2015.150.Obw.7.pdf> (dostęp: 30.07.2018).

³⁴ <http://bip.uni.wroc.pl/188/statut-uniwersytetu-wroclawskiego.html> (dostęp: 30.07.2018).

³⁵ <http://docplayer.pl/10404015-Statut-uniwersytetu-zielonogorskiego-tekst-jednolity-statutu-przyjety-uchwala-nr-68-senatu-uniwersytetu-zielonogorskiego-z-dnia-30-stycznia-2013-r.> (dostęp: 30.07.2018)

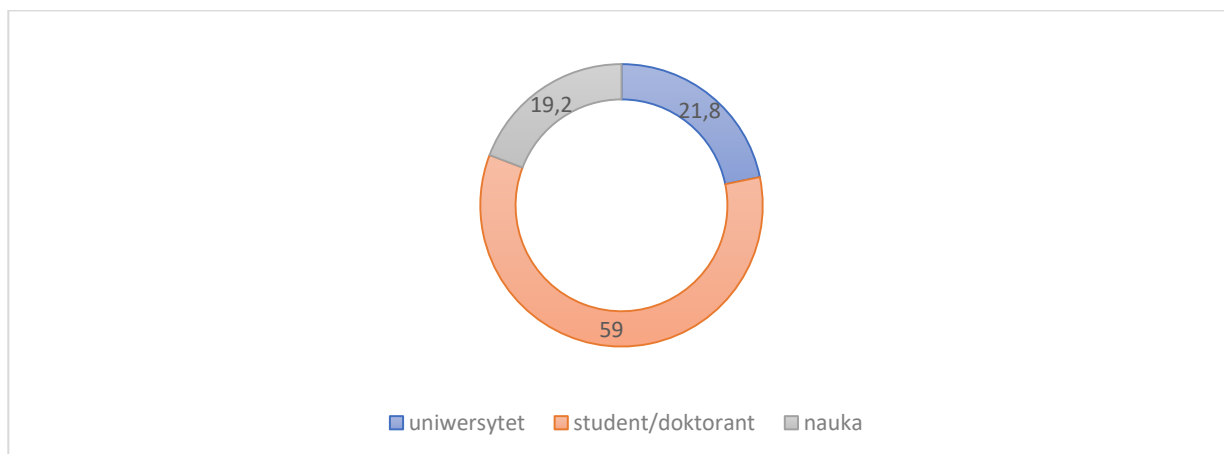
niejasnego wrażenia, że nie wszystko jest tu chyba *w porządku*. Dlatego postanowiłam przyjrzeć się co było tutaj zakładane, co wymagane i w imię czego.

ŚLUBOWANIE STUDENCKIE I DOKTORANCKIE – ANALIZA

Poniżej przedstawiam wyniki analizy wybranych słów-kluczy: UNIWERSYTET, STUDENT/DOKTORANT i NAUKA, przeprowadzonej na tekstach zebranych ślubowań metodą pola semantycznego³⁶. Metoda ta ma wiele wariantów. Używam jej w wersji, opracowanej przez Regine Robin i jej zespół, nieco przeze mnie zmodyfikowanej. Analiza polega w tym wypadku na odtworzeniu z tekstu (lub korpusu tekstów) kompletnego znaczenia danego słowa (podmiotu pola, słowa-klucza) poprzez rekonstrukcję sześciu sieci w jakich podmiot pola może się znajdować. Są to sieci: 1) ekwiwalentów, czyli wyrażen go zastępujących, substytutuwnych; 2) określeń – najczęściej odpowiedników przymiotników i przysłówków charakteryzujących podmiot pola; 3) asocjacji – wszelkich wyrażen kontekstowo i fizycznie (poprzez miejsce we frazie, zdaniu lub tekście) skojarzonych z podmiotem pola; 4) opozycji – wyrażen przeciwstawionych mu we frazie, zdaniu i/lub tekście; wreszcie 5) działań i stanów podmiotu pola – oraz 6) działań na podmiot pola³⁷.

Jak widać na wykresie 1, w analizowanych tekstach relatywnie rzadziej wspomina się o NAUCE i o UNIWERSYTECIE, zaś najwięcej uwagi poświęca się STUDENTOWI/DOKTORANTOWI.

Wykres 1. Pola semantyczne UNIWERSYTETU, STUDENTA/DOKTORANTA i NAUKI w ślubowaniach studenckich i doktoranckich, w %, N=620 wyrażen.

Źródło: tabela 1, oprac. własne.

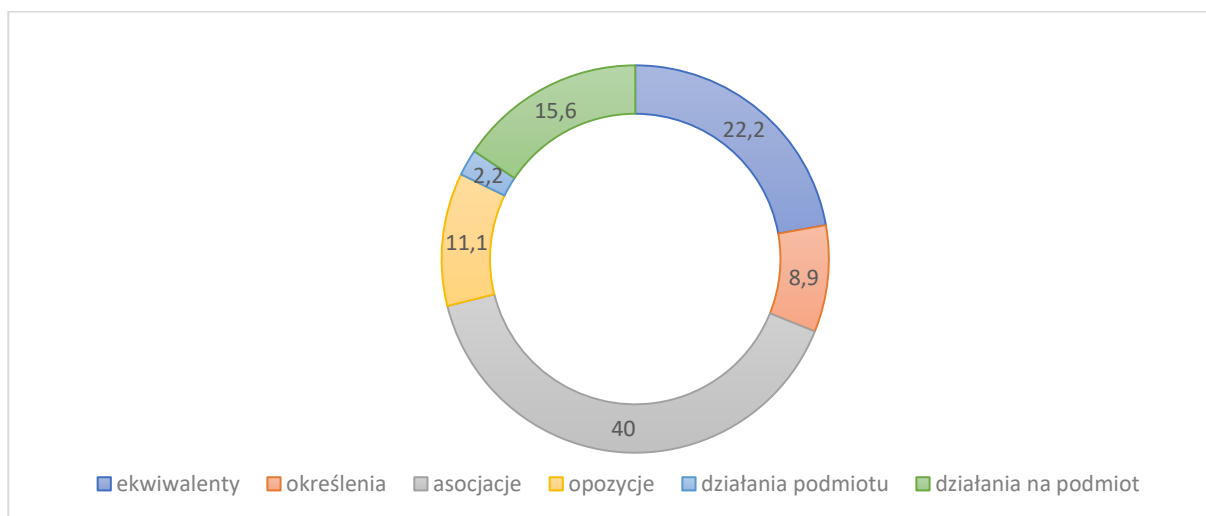
³⁶ Modyfikacje metody por. np.: Barbara Fatyga, Biografia jako obszar kultury. Metodologia pracy z tekstami (w:) Stefan Bednarek, Krzysztof Łukasiewicz (red.), *Wiedza o kulturze polskiej u progu XXI wieku*, Wrocław: DTSK, 2000, ss. 81-82.

³⁷ Regine Robin, *Badanie pól semantycznych: doświadczenia Ośrodka Leksykologii Politycznej w Saint-Cloud*, (w:) Michał Głowiński (red.), *Język i Społeczeństwo*, Warszawa: Czytelnik, 1980, ss. 252, 256.

Na pierwszy rzut oka wydaje się to zgodne z duchem i poetyką tekstów, jakimi są ślubowania i przysięgi, jednakże czy ów duch jest zgodny z tradycją akademicką można odpowiedzieć dopiero po wnikliwszym przyjrzeniu się strukturze i zawartości poszczególnych zbadanych pól semantycznych.

Pierwsze z odtworzonych pól semantycznych dotyczy UNIWERSYTETU. Jego strukturę (układ sieci znaczeniowych) przedstawia wykres 2, zaś zawartość znaczeniową – rysunek 2.

Wykres 2. Sieci pola semantycznego wyrazu UNIWERSYTET w rotach ślubowań studenckich i doktoranckich, N=135, w %

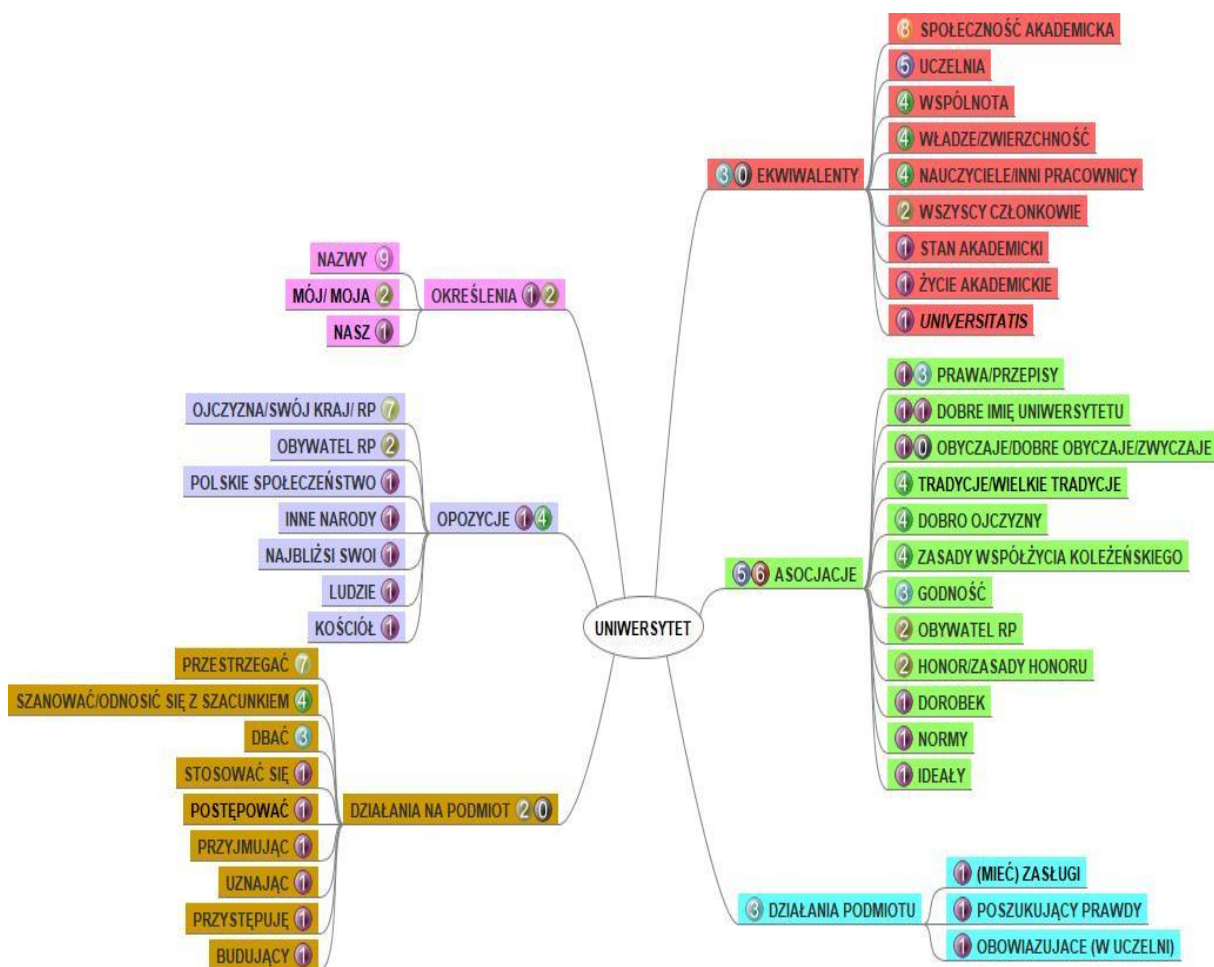
Źródło: tabela 1, oprac. własne.

Znamienne, że 40% w polu semantycznym UNIWERSYTETU zajmują asocjacje (skojarzenia). Tworzy to, wg mnie specyficzną aurę znaczeniową rozpraszającą denotacyjne znaczenie pojęcia (po grecku aura to podmuch wiatru)³⁸. Niewielka sieć określeń pogłębia wrażenie nijakości uczelni, zaś sieć opozycji tworzy jej dość szczególne otoczenie społeczne (por. rysunek 2). Najmniejszą sieć w tym polu tworzą działania UNIWERSYTETU, a zatem można uznać, że jako *społeczność* czy *wspólnota* jest on tu przedstawiony jako niezwykle bierny.

Poniżej na tzw. mapie mentalnej przedstawiam rozkłady wyrażen towarzyszących w rotach ślubowań wyrazowi UNIWERSYTET ujętych, zgodnie z opisaną wyżej metodą pola semantycznego, w sześciu sieciach znaczeń (rysunek 2).

³⁸ Słownik Wyrazów obcych, Warszawa: PIW, 1959, s. 80.

Rysunek 2. Wyrażenia charakteryzujące UNIWERSYTET w polu semantycznym, w lb, N=135

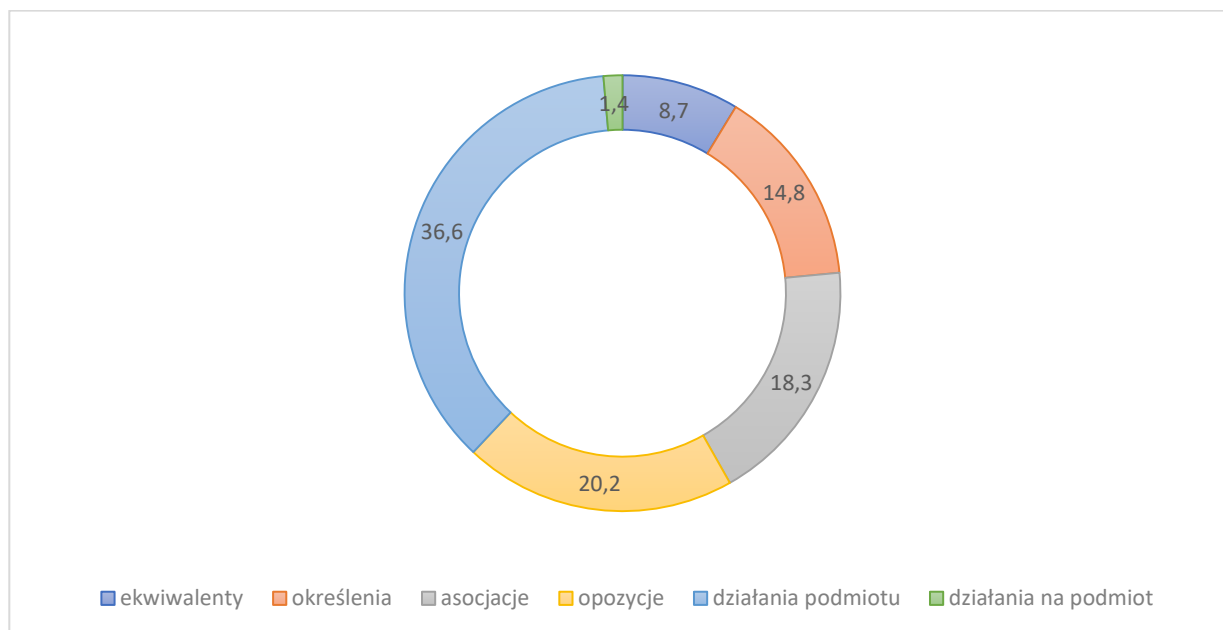
Źródło: tabela 1, oprac. własne.

Wydaje się, że UNIWERSYTET przedstawia się tutaj niekonsekwentnie: w ekwiwalentach podkreślona jest *wspólnotowość*; w asocjacjach nacisk pada jednak na sferę norm powinnościowych czy wręcz *praw i przepisów*. Jeszcze wyraźniej to widać działaniach na podmiot - w tym wypadku są to przede wszystkim wymagania instytucji wobec kandydata. W opozycjach i częściowo w asocjacjach pojawiają się inne podmioty społeczne (*Ojczyzna, kuriozalna fraza polskie społeczeństwo i inne narody* etc.). *Prawda, ludzkość* i jej ewentualne *dobro*, do których odnoszą się przysięgi doktorskie (por. tabela 2) tutaj nie występują. W asocjacjach i ekwiwalentach nie ma natomiast *nauki* - chyba że ukrywa się ona pod nazwami *dorobek, tradycje* czy *ideały*. Co ciekawe w opozycjach pojawia się tylko

jedna (i to raz wspomniana) nacechowana negatywnie³⁹ – *działania nieetyczne*, por. rysunek 2.

Zgoła inna jest struktura pola semantycznego kandydata do ról STUDENTA lub DOKTORANTA, por. wykres 3 i rysunek 3.

Wykres 3. Sieci pola semantycznego wyrazów STUDENT/DOKTORANT w rotach ślubowań studenckich i doktoranckich, N=366, w %

Źródło: tabela 1, oprac. własne.

Tym razem najciekawsze wydają się sieci działań postulowanych w rotach ślubowań jako zobowiązania STUDENTÓW i DOKTORANTÓW (jak widać – największa sieć), jak i działań uczelni na nich (śladowa). Wydaje się zatem, iż obraz biernego uniwersytetu się i tutaj potwierdza. Bogatsze, niż w poprzednim polu są określenia, a asocjacje i opozycje - też stosunkowo licznie tu występujące, pozostają we względnej równowadze. Przy czym określenia są (por. rysunek 3) dość sztamkowe i dydaktyczne, zaś asocjacje i opozycje wydają się sklezione z rozbitych fragmentów różnych dyskursów. Konkurują w nich: język tradycji akademickiej, akademickiej biurokracji oraz *niezbędne* odwołania do swoiście rozumianego patriotyzmu.

³⁹ Badanie pola semantycznego w proponowanej przeze mnie wersji metody można uzupełnić o pomiar tzw. temperatur emocjonalnych poszczególnych wyrazów mierzony kontekstowo, czego tu systematycznie nie zrobiłam, sprawdzając jedynie nacechowanie emocjonalne niektórych wyrazów, por. Barbara Fatyga, *op.cit.*

Rys. 3 Wyrażenia charakteryzujące STUDENTA/DOKTORANTA w sieciach pola semantycznego, w lb, N=366

Źródło: tabela 1, oprac. własne.

W ekwiwalentach wyrażen STUDENTA/DOKTORANTA widać specyficzną synekdochę: w zasadzie podmiot pola jest tu sprowadzony do *godności i honoru studenta* + nazwy uczelni lub nazwy ogólnej typu szkoły wyższej. W asocjacjach pojawiają się wcale liczne odniesienia do różnych postaci *wiedzy*. W opozycjach najliczniejsze są, z kolei, *wiedza i prawda* - co charakterystyczne - łączące się z najliczniejszymi w sieci działań podmiotu postulatami dotyczącymi różnych operacji na nich – przede wszystkim ich *zdobywania*. Jednakże, oprócz reprodukcji wiedzy i o jej upowszechnianiu, mówi się - w innych sieciach - o przysparzaniu korzyści *Ojczyźnie* lub *państwu*. W całym polu 5,2% stanowią wyrażenia odnoszące się do *Ojczyzny* lub *państwa*, którym kandydaci mają się zobowiązać *służyć* lub *przysparzać korzyści*. Kolejnej licznej kategorii opozycji (*przepisy, normy, prawa, ale też obowiązki*) w sieci działań podmiotu odpowiadają sformułowania dotyczące *przestrzegania, postępowania czy stosowania się* (do...). W dwuelementowej zaledwie sieci działań na podmiot mamy jedno słabe wyrażenie wskazujące aktywność uczelni oraz odwołanie się do aktywności Siły Wyższej. *Nota bene*, warto w tym momencie powrócić do tabeli 1 by sprawdzić, jak umieszczanie Boga w ślubowaniach jest potraktowane w trzech uniwersytetach (dwóch wyznaniowych i jednym publicznym). Najbardziej tolerancyjne i najjaśniej sformułowane dla przyszłych STUDENTÓW i DOKTORANTÓW są tu wskazówki KUL. W publicznej uczelni słowa *można dodać* muszą być inaczej interpretowane niż w uczelni związanej z określoną religią. Twórcy roty z KUL, jak się wydaje, najlepiej to rozumieli.

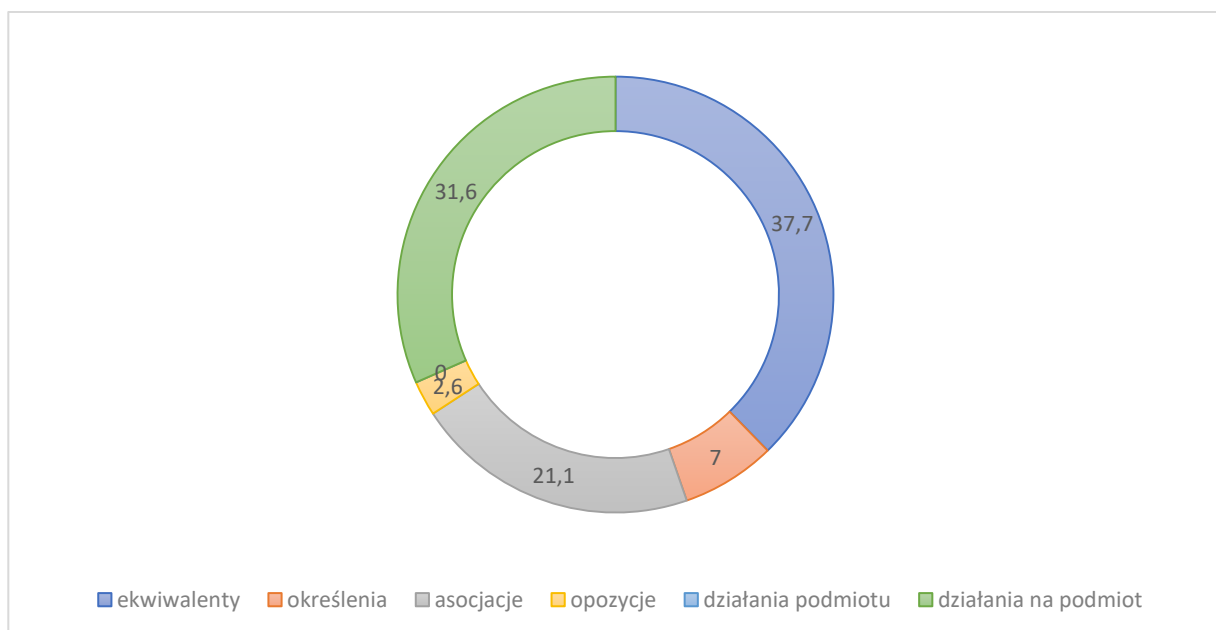
W Internecie znalazłam również teksty „Kodeksu etyki doktoranta”⁴⁰ Nie ma tu już miejsca na ich analizę. Jednak nawet pobieżna lektura pozwala na wniosek, iż są one (podobnie jak ślubowania) niejednolite, stanowiąc zadziwiającą mieszankę elementów powtarzających rotę ślubowań ze szczegółowymi przepisami, np. dotyczącymi moralności, publikowania czy prowadzenia zajęć. Zacytuję tu fragment jednego ze szczególnie rozbudowanych „Kodeksów...”: „Rozdział I. Przepisy ogólne. (...) § 4 Zasady wyrażone w tym Kodeksie obowiązują doktoranta tak podczas prowadzonych przez niego zajęć dydaktycznych, prac badawczych, jak i w jego życiu prywatnym. § 5 Doktorant powinien charakteryzować się: 1) sumiennością w podejmowanych działaniach, w szczególności w pracy dydaktycznej i prowadzonych badaniach; 2) bezstronnością w

⁴⁰ Por. np.: teksty z Uniwersytetu Wrocławskiego: <https://uni.wroc.pl/wp-content/uploads/2018/01/kodeks-etyki-doktoranta-1.pdf> (dostęp: 30.07.2018) i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego: <http://www.kul.pl/kodeks-etyki-doktoranta-kul.art.35310.html> (dostęp: 30.07.2018)

podejmowanych pracach, badaniach i rozważaniach, która powinna przejawiać się przede wszystkim w niezależności od jakichkolwiek wpływów na prowadzone działalności (sic! – BF); 3) odpowiedzialnością za podejmowane działania, wyrażane słowami i opiniami, w tym również gesty i zachowania na tle publicznym (sic! – BF); 4) odwagą w podejmowanych badaniach i prezentowanych wnioskach, nawet wtedy, gdy stoją w sprzeczności z dotychczas przyjętą praktyką; 5) otwartością na współpracę z uczestnikami dyskursu naukowego; 6) rzetelnością i wiarygodnością przedstawianych badań (...)”.⁴¹ (podkreśl. – BF). Niestety, w innych kodeksach tego rodzaju można dostrzec sporo podobnych nielogiczności, nieporadności w wyrażaniu myśli oraz oczywistych sprzeczności.

Trzecie z przeanalizowanych pól dotyczy, jak zapowiedziałam wyżej, NAUKI (por. wykres 4 i rysunek 4).

Wykres 4. Sieci pola semantycznego wyrazu NAUKA w rotach ślubowań studenckich i doktoranckich, N=119, w %

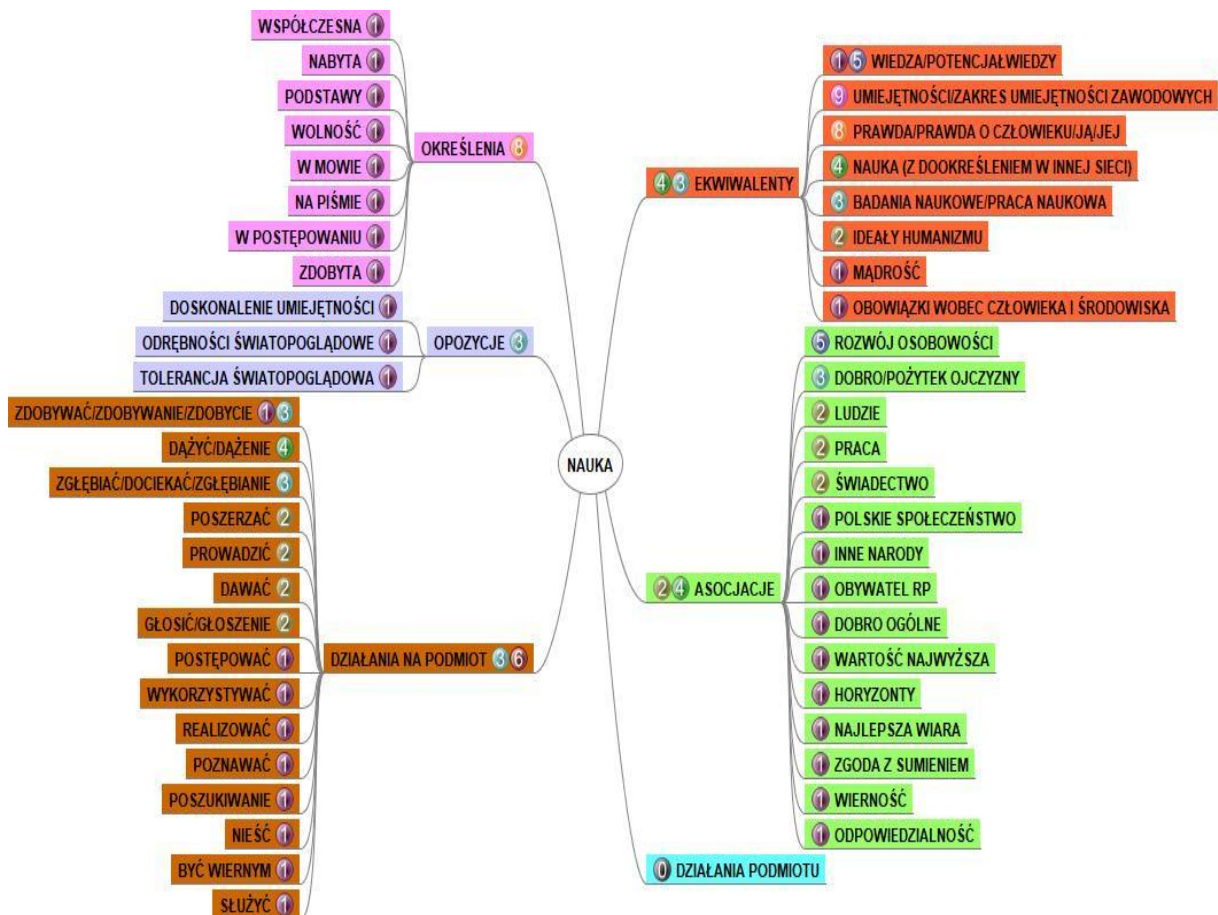

Źródło: tabela 1, oprac. własne.

⁴¹http://www.krd.ogicom.pl/include/user_file/Rumianek_pliki/Kodeks%20etyki%20doktoranta/Kodeks%20etyki%20doktoranta.pdf

Jego struktura różni się od obu powyżej przeanalizowanych. Całe pole semantyczne zdominowały w tym wypadku dwie sieci: ekwiwalenty pojęcia NAUKA i działania na NAUKĘ – niemal 70%. Interesujące, że w rotach ślubowań nie pojawiły się żadne oddziaływania (działania podmiotu) NAUKI. Szczegółowo zawartość tego pola widać poniżej, na rys.4.

Rys. 4 Wyrażenia charakteryzujące NAUKĘ w sieciach pola semantycznego, w lb, N=119

Źródło: tabela 1, oprac. własne.

W polu semantycznym NAUKI obnaża się nędza współczesnej rozkojarzonej ideologii leżącej u podstaw edukacji na poziomach wyższych. W sieci ekwiwalentów mamy tu przede wszystkim *wiedzę*, najczęściej skojarzoną z *umiejętnościami*, co odnosi się do popularnych diagnoz, mówiących o *braku umiejętności* polskich studentów i absolwentów oraz do postulatu kształcenia takowych (co w praktyce, jak każdy z nas wie, wychodzi *średnio*). *Prawda* pojawia się jeszcze w rotach jako ekwiwalent NAUKI, chociaż rzadziej. Szczególnie interesująca wydaje się tutaj sieć działań na podmiot, ponieważ wyrażenia w niej występujące można podzielić na trzy podzbiory, z czego dwa heteroteliczne: *konkwistadorski* - reprezentowany głównie przez: *zdobywanie* i *wykorzystywanie*; upowszechnieniowy - np.

NAUKĘ należy *głosić* oraz trzeci - autoteliczny, reprezentowany przez tradycyjne czynności naukowe: *poznawać, poszukiwać czy dociekać i zgłębiać*.

W dwóch przeanalizowanych polach semantycznych (STUDENTA/DOKTORANTA i NAUKI) pojawia się jeszcze co najmniej jedno intrygujące wyrażenie: *rozwój osobowości*. W pierwszym z tych pól występuje ono w sieci ekwiwalentów; w drugim – w sieci asocjacji. Osobiście wydaje mi się wątpliwe *wkładanie* do rot ślubowań kwestii tak prywatnej, by nie rzec wręcz intymnej.

PRZYSIĘGA DOKTORSKA

Kolejnym wyrazem tradycji akademickiej jest uroczysta promocja doktorów połączona z przysięgą doktorską, stanowiącą jasny, chociaż krótki, zbiór wskazówek dla osoby uzyskującej stopień. Tradycyjnie przysięga jest składana po łacinie (mimo iż od dawna faktem jest nieznanomość tego języka zarówno przez większość promotorów, jak i *in spe* doktorów). Warto się wczytać w te odświeżone teksty by sprawdzić kogo w istocie Uniwersytet wychował i jak się wobec niego ustawia. W serwisie „e-praca dyplomowa” znajdujemy taki oto opis: „Osoby, którym uczelnia nadała stopień naukowy tytuł doktora, składają ślubowanie doktorskie. Tekst ślubowania, nie tylko doktorskiego, ale i akademickiego, na ogół jest zamieszczany w statucie danej szkoły wyższej⁴². Ślubowanie doktorskie, często znane także jako przysięga doktorska, odbywa się po pomyślnym złożeniu egzaminów, na uroczystym zgromadzeniu, któremu przewodniczy dziekan szkoły wyższej⁴³ (podkreśl. – BF).

Porównanie zobowiązania podejmowanego podczas promocji doktorskich na różnych uniwersytetach jest równie pouczające, jak analiza ślubowań studenckich i doktoranckich. Np.: Rektor Uniwersytetu Gdańskiego w szczególny sposób mówi w tym tekście o sobie: „(...) Przeto ja, 'Sektor prawnie powołany z mocy mego uprawnienia czynię Was doktorami nauk, ogłaszam to publicznie, przekazuję Wam wszelkie prawa i przywileje doktora, w dowód czego, te dyplomy pieczęcią Szkoły opatrzone, uroczyście Wam wręczam.”⁴⁴ Nie ma pewności czy pierwsze zaznaczone wyrażenie to literówka, czy też Jego Magnificencja z urzędu czuje się *sektorem*. Ponadto cytowany tekst jest znakomitym

⁴² Wniosek z moich poszukiwań jest taki, że to bardzo mały *ogół*.

⁴³ <http://e-praca-dyplomowa.pl/przysiega-doktorska/> (dostęp: 30.07.2018).

⁴⁴ www.ug.edu.pl/pl/administracja/upload/wydarzenia/1479/files/. (dostęp: 30.07.2018), (pisownia i interpunkcja oryginalne).

przykładem tego czego może (lub nie może) dokonać umieszczony w stosownym miejscu znak interpunkcyjny (apostrof oraz przecinek).

Tabela 2. Przykładowe teksty przysięgi doktorskiej.

Uniwersytety	Elementy przysięgi		
	Po pierwsze	Po drugie	Po trzecie
Adama Mickiewicza	będziecie przyjmować taką postawę, jakiej wymaga od was otrzymana godność i jakiej my od was oczekujemy. Złożycie więc ślubowanie, po pierwsze, że Uniwersytet, w którym zdobyliście ten bardzo wysoki stopień w swych dyscyplinach, zachowacie zawsze we wdzięcznej pamięci i w miarę swych możliwości będziecie wspierać jego sprawy i interesy	że godność, którą wam nadamy, zachowacie czystą i nieskałaną i nigdy jej nie splamicie nieprawymi obyczajami lub hańbiącym życiem	po trzecie, że badania naukowe w swoich dyscyplinach ochotczo i gorliwie będziecie uprawiać i rozwijać nie z chęci marnego zysku czy dla osiągnięcia próżnej sławy, lecz po to, by tym bardziej krzewiła się prawda i jaśniej błyszczało jej światło, od którego zależy dobro rodzaju ludzkiego. ⁴⁵
Gdański	Dostojni doktoranci! Złożywszy pomyślnie egzaminy, prawnie wymagane od tych, którzy pragną uzyskać stopień doktora, postanowiliśmy, aby tym zaszczytem, o jaki się ubiegacie, na dzisiejszym uroczystym zgromadzeniu, Was ozdobić. Lecz najpierw musimy mieć pewność, że nigdy w przyszłości, jak to było i dotychczas - nie zawiedziecie nadziei, które w Was pokładamy. Gzy przyrzekacie przeto:- po pierwsze, że o naszej Uczelni, która tę wysoką godność doktora Warn nadaje, zachowacie zawsze życzliwą pamięć i w miarę swoich sił starać się będziecie wspomagać ją i strzec Jej dobrego imienia,	- następnie, że zachowacie zawsze nieskazitelnie tę godność, którą mam Warn nadać i nigdy nie poniżycie Jej żadnym czynem niegodnym,	- wreszcie, że naukę, z którą swe wysiłki związaliście, będziecie starali się rozwijać i wprowadzać w życie korzyści z niej płynące - dla dobra całej nauki i naszej Ojczyzny, czy to wszystko z najgłębszego swego przekonania - przyrzekacie i ślubujecie? ⁴⁶
Jagielloński	winniście złożyć przysięgę, iż zawsze i wszędzie będziecie postępować godnie, w niczym nie uwłaczając ani naszej Uczelni, ani imieniu Jej doktora. Najpierw winniście przysiąc, iż zawsze będziecie darzyć życzliwą pamięcią Uniwersytet Jagielloński, od którego otrzymaliście stopień doktora, a także - iż w miarę swych sił i możliwości - wspierać będziecie Jego słuszne sprawy wszędzie, gdzie to możliwe	zobowiązani jesteście przyrzec, iż rozwijać będziecie badania naukowe nie z żądz y zysku i nie dla próżnej chwały, ale w celu odkrywania i upowszechnienia prawdy - największego skarbu ludzkości. (...). ⁴⁷	-
Kardynała Stefana Wyszyńskiego	Trzeba jednak, abyście przedtem utwierdzili nas w przekonaniu, że zawsze będziecie postępowali zgodnie z zasadami obowiązującymi ludzi nauki oraz dochowacie wierności tej Uczelni,	- następnie, że godności, którą Wam nadano, nie splamicie niegodziwymi postępkami ani	- wreszcie, że z zamiłowaniem, pracując usilnie, będziecie rozwijali i pomnażali naukę, nie dla pospolitej korzyści czy próżnej chwały, lecz aby coraz

⁴⁵ <http://pracownik.amu.edu.pl/dzialalnosc/badania-naukowe/promocje-doktorskie-i-habilitacyjne/promocje-doktorskie/lubowanie-po-polsku> (dostęp:3.05.2019).

⁴⁶ www.ug.edu.pl/pl/administracja/upload/wydarzenia/1479/files/ (dostęp: 30.07.2018), (pisownia i interpunkcja oryginalne).

⁴⁷ <http://www.uj.edu.pl/doktoranci/sprawy-organizacyjne/przysiega-doktorska> (dostęp: 30.07.2018).

Uniwersytety	Elementy przysięgi		
	Po pierwsze	Po drugie	Po trzecie
	która przyozdobiła Was zaszczytnym wieńcem doktorskim. Dlatego pytam Was, czy przyrzekacie: – najpierw, że Uczelnię naszą, która doprowadziła Was do tego wysokiego stopnia wiedzy w zakresie, zawsze będziecie mieli we wdzięcznej pamięci oraz w miarę możliwości, będziecie ją wspomagali w jej sprawach i poczynaniach;	ściągnięciem na siebie niesławy;	lepiej ukazywać prawdę, od której zależy szczęśliwa przyszłość rodzaju ludzkiego. ⁴⁸
Rzeszowski	Najpierw: że zachowacie na zawsze pełną czci pamięć o tym Uniwersytecie, na którym osiągnęliście wysoki stopień naukowy i że będziecie wspierali jego idee i dążenia naukowe w miarę swych sił.	Następnie: że zachowacie w całości i nieskazitelności godność, którą na Was przelewam i nigdy nie splamicie jej złymi obyczajami albo niesławnym życiem.	Wreszcie: że nie dla nieczystego zysku, ani dla próżnej chwały będziecie pilnie uprawiali badania naukowe i naprzód posuwali naukę, lecz aby szerzyć prawdę i aby jej światło, niosące dobro ludzkości, tym jaśniej błyszczało. Na to z całego serca uroczycie przysięgnijcie. ⁴⁹
Szczeciński	primum // vos Universitatis, in qua summum in vestris disciplinis gradum ascenderitis, / piam perpetuo memoriam habituros / eiusque res ac rationes, / quoad poteritis, / adiuturos:	dein // honorem eum, / quem in vos conlaturi sumus, / integrum incolumemque servaturos / neque unquam pravis moribus aut vitae infamia commaculatos:	postremo // vestrarum disciplinarum studia impigro labore culturos et provecturos / non sordidi lucri causa / nec ad vanam captandam gloriam, / sed quo magis veritas propagetur / et lux eius, / qua salus humani generis continetur, / clarius effulgeat.

Źródło: strony internetowe uczelni podane w przypisach, oprac. własne.

Zauważmy, że zebrane w tabeli 2 przykłady przysięgi, formułując cele doktora, odwołują się bądź do *ludzkości i jej dobra*, bądź do *rodzaju ludzkiego* oraz do *prawdy*. Mają zatem wymiar autoteliczny. Oprócz jednej rot, która w miejsce tych pojęć wstawia *całą naukę* i *naszą Ojczyznę*. Czy twórca tej rot, miał tu na myśli relację zawierania się nie wiadomo, ale widać, że myślał głównie o *korzyściach z niej (NAUKI – BF) płynących*. Zaś doświadczenie płynące z obserwacji praktyki poucza, że jak już się *wprowadzi w życie korzyści* to ich związki z osobami są – można rzec – bardziej namacalne i wymierne niż z ideami, takimi jak *prawda* (*cóż jest prawda* – rzecze Piłat) czy *dobro rodzaju ludzkiego*.

⁴⁸ Statut UKSW, *op. cit.*

⁴⁹ <http://www.ur.edu.pl/universytet/uczelnia/ceremonial> (dostęp: 30.07.2018).

ZAKOŃCZENIE

Zebrane przysięgi doktorskie wszystkie w punkcie drugim mówią mocnymi słowami o *nie splamianiu* bądź *nieponizaniu godności nieprawymi obyczajami, hańbiącym życiem, czynem niegodnym, niegodziwymi postępkami, złymi obyczajami czy niesławnym życiem* oraz *ściągnięciu na siebie niesławy*. Tymczasem w ślubowaniach *czyny (działania) nieetyczne* wymienione są raptem dwa razy. Chciałoby się rzec: *czego Jaś się nie nauczył Jan nie będzie umiał*. Ciekawa jestem ilu studentów i doktorantów rozumie (i jak rozumie) pojęcia: *godność, honor, dobre imię i szacunek*, którymi rotki ich ślubowań są tak gęsto naszpikowane. Aby tę ciekawość zaspokoić w *bezpośrednim kontakcie* ze studentami (uwaga! REKLAMA) z przedstawicielkami dwóch młodszych pokoleń (dr Bogną Kietlińską i mgr Aleksandrą Zalewską-Królak) przygotowaliśmy nowy przedmiot pod nazwą „Przygotowanie do studiowania”. Na pierwszych zajęciach porozmawiamy o ślubowaniach, które właśnie złożyli⁵⁰.

Literatura cytowana

Aleksander Brückner, *Słownik Etymologiczny Języka Polskiego*, Kraków: wyd. Michał Arct, Zakłady Wydawnicze. Spółka ak., bd.

Barbara Fatyga, *Biografia jako obszar kultury. Metodologia pracy z tekstami* (w:) Stefan Bednarek, Krzysztof Łukasiewicz (red.), *Wiedza o kulturze polskiej u progu XXI wieku*, Wrocław: DTSK, 2000.

Eric Hobsbawm, Terrence Ranger, *Tradycja wynaleziona*, Kraków: Wyd. UJ, 2008.

Leksykon PWN, Warszawa: PWN, 1972.

Margaret Mead, *Kultura i tożsamość*, Warszawa: PWN, 2000.

Regine Robin, *Badanie pól semantycznych: doświadczenia Ośrodka Leksykologii Politycznej w Saint-Cloud*, (w:) Michał Głowiński (red.), *Język i Społeczeństwo*, Warszawa: Czytelnik, 1980.

⁵⁰ Gdy dostałam niniejszy tekst po recenzji wspomniane zajęcia już się zakończyły. Zgodnie z ponurymi przewidywaniami studenci bardzo się zdziwili, że się zajmujemy takim tematem jak ślubowanie; co do *akademickiej wspólnoty i uniwersytetu* jako takiego gdyby nie te zajęcia i wycieczka do muzeum UW nigdy by przypuszczalnie się nie zainteresowali gdzie są i czym jest uniwersytecka *DIGNITAS*.

Jerzy Szacki, Trzy pojęcia tradycji (w:) „Przegląd filozoficzno-literacki”, nr 3-4, 2007;
<http://pfl.uw.edu.pl/index.php/pfl/article/view/871>

Podręczny Słownik Języka Polskiego, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1957.

Słownik Wyrazów obcych, Warszawa: PIW, 1959.

Max Weber, *Gospodarka i społeczeństwo*, Warszawa: PWN, 2002.